

■ ТҮҒЫР

БАҚҚОСУ ■

АБАЙТАНУШЫ ҒАЛЫМНЫҢ ДӘРІСІ

Жастарға ұлттық тәрбие беруде, рухани тәрбиелеуде Абайдың толық адам концепциясын бірден-бір ұстаным етіп алуға болатындығын ғалымдарымыз айтты та жүр, қолданып та жүр. Абай шығармашылығының адами рухани дамуына, жетілуіне маңызы зор. Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университетіндегі «ҚазҰУ студенттері оқуға тиіс 100 кітап» жобасының өзі «Абай жолы» романымен, Абай шығармаларымен басталып тұруы да осы құндылықты аңғартса керек.

Осы орайда халықаралық қатынастар факультетінде белгілі абайтанушы, филология ғылымдарының докторы, профессор Әмірхан Әбдіманұлымен арнайы кездесу өткізілді. Ғалым Әмірхан Әбдіманұлы студенттерге М. Әуезовтің «Абай жолы» роман-эпопеясы бойынша қызықты дәріс оқып, хакім Абай, Мұхтар, Құнанбай, Тоғжан, Ділда, Әйтегері және Абайдың ұрпақтары туралы жалпақ жұртқа белгісіз құнды мәліметтерді ортаға салды. Бұл кездесуде оқытушылар мен студенттер қауымы үлкен қызығушылық танытып, дәріскердің әрбір сөзін зейін қойып тыңдады. Іс-шара сұхбат түрінде жалғасып, профессорға көптеген сұраулар қойылды. Кездесу соңында ғалым халықаралық қатынастар факультетінің студенттеріне заманауи технологияның бірде-бірі кітаптың орнын баса алмайтынын, «кітап – білім бұлағы», рухани байлық – көркем әдебиетте екендігін ұмытпауды ескертіп, жас толқынға іргі тілектер айтты.

«Абай жолы» роман-эпопеясы – XX ғасырдағы қазақ және әлем әдебиетіндегі ерекше көркем құбылыс. Суреткер өзінің роман-эпопеясында қазақ халқының рухын, ұлттық болмыс-бітімін жан-жақты ашып көрсеткен. Қазақтың дана ұлы Абайдың мәңгілік тұлғасын сөз өнерінде өзгеше даралық танымымен сомдай білген. «Абай жолы» – Мұхтар Әуезовтің әлемге әйгілі роман-эпопеясы. «Абай жолы» – қазақтың көркем прозасын классикалық деңгейіне көтеріп, әлем әдебиетіне көркемдік қуат әкелген үлдік туынды. Кемелер жазушы өзінің роман-эпопеясында қазақ халқының, оның ұлттық дәстүрін барлық қырынан энциклопедиялық деңгейде жан-жақты ашып көрсетті. «XX ғасырдағы ең үлдік шығармалардың бірі», – деп әйгілі француз жазушы Луи Арагон әлемдік деңгейде жоғары баға берді. Сондай-ақ бұл роман-эпопея қазақ халқы, қала берді бүкіл түркі әлемін дүние жүзіне танытқан ұлы шығарма ретінде де танылды.

Іс-шараға халықаралық қатынастар факультетінің 1-3 курс студенттері мен деканның оқу әдістемелік және тәрбие жұмысы жөніндегі орынбасары К.С. Әбдіхалықов, дипломатиялық аударма кафедрасының меңгерушісі, профессор А.Ш. Байтукаева және осы кафедраның доценттері Л.М. Котиева, С.Б. Бөрібаева, Б.Р. Құлжанова, Ж.Б. Момынқұлов, аға оқытушылар Г.У. Ахметалиева, М.Т. Құрманқұловтар қатысты. «Таншолпан Досымбекова, Мерекке Исахметова, Ұлағат Барахан, Әйтегері Тілеумұратова сияқты «Шығыс әлемі» ғылыми-танымдық клубының мүшелерінің аталысуымен осы кешке арнайы «Абай мен Мұхтар» атты презентация, кітаптар көрмесі және баннер дайындалды.

Әйгілі классикалық көркем шығарма туралы және кездесуден алған әсерлерін студенттер де жасырып қалмады. Осы факультеттің студенті Ұлағат Барахан: «Дауылды сілкіністер мен дүбірлі серпілістер уақытында өмір сүрген, қаламы қарымды жазушы Мұхтар Әуезовтің «Абай жолы» роман-эпопеясын оқымаған қазақ – қазақ емес шығар... Бір топырақтың тумасы бола тұрып, Абай жайлы жазба Мұхтарға өз алдына сын болар. Абайды басты кейіпкер қылып, көңілі дархан қазақ халқының салт-дәстүрін, мәдениетін көрсету – Мұхтардың бас-ты мақсаты. Теңіз суының ашы не тұщы екенін білу үшін шелектеп ішудің қажеті шамалы, қасықтап татсаң болғаны, Мұхтардың қандай жазушы болғанын білу үшін, бір шығармасын ғана оқу жеткілікті», – десе Мерекке Исахметова: «Абай атамның ғұмырын толығымен қамтыған ғажайып «Абай жолы» роман-эпопеясын оқып шықтым. Ешбір шығарманы мұндай қызығушылықпен оқыған емеспін. «Абай жолынан» алған әсерім өте ерекше. Қазақтың салт-дәстүрі, әдет-ғұрпы, сол кездегі адамдардың басынан өткен оқиғалардың барлығын өз басымнан өткізетін ерекше сезімде болдым», – деп өз әсерімен бөлісті. Ал осындай Хакім жайлы еңбекті жазушымен барынша жетік түсінірген профессор Әмірхан Әбдіманұлов жас ізденушілердің алғысы шексіз болды. Оған студенттер атынан сөз алған Таншолпан Досымбекованың: «Біз белгілі абайтанушы, профессор, филология ғылымдарының докторы, абайтанушы Әмірхан Әбдіманұлымен болған Мұхтар Әуезовтің «Абай жолы» роман-эпопеясы туралы дәрісінің біз үшін орны ерекше. Абай – эпопеяның жаны мен жүрегі. Абай белгісіз Әуезов қиялында, оның қалам ұстаған күнінен бастап өрбіген. Бұл шығарма оқырманға талдай терең толғаныстар тудырады», – деп атады.

Сафура БӨРІБАЕВА,
ф.ғ.к., халықаралық қатынастар факультеті
дипломатиялық аударма кафедрасының доценті

Мәңгі өлмес жырлар

Әл-Фараби атындағы Қазақ ұлттық университеті интеллектуалды ұлт тәрбиелеудің жаңа қырын бастап отыр. Мұнда білім мен ғылымға ден қойған, әлеуеті жоғары білікті мамандар даярлау басты орында. Университеттік деңгейдегі «ҚазҰУ студенті оқуға тиіс 100 кітап» жобасы басталғалы кітапқа деген жастар сүйіспеншілігі тіптен артып отыр. Бүгінде әр факультеттерде, әр кафедраларда оқылған кітаптарды жан-жақты талдаумен қатар ақын, жазушылармен, кітап авторларымен кездесу дәстүрі жалғасып отыр. Тек гуманитарлық саланың студенттері ғана емес, жаратылыстану, техника ғылымдары саласында маманданып жатқан білімгерлер де бүгінде қолдарынан кітап тастамайтын болды, бір сөзбен айтқанда, мықты маман болумен қатар, қазақ әдебиетін, әлем әдебиетін оқып сусындау, кітап оқу қара шаңырақта сәнге айналып отыр.

Халықаралық қатынастар факультетінің дипломатиялық аударма кафедрасының куратор-эдвайзерлері Г. Әбдіухитова, Г. Тілеужанова студенттердің қатысуымен «Мәңгі өлмес жырлармен із қалдырған...» атты М. Мақатаев арналған шығармашылық кеш ұйымдастырды. Кешке факультеттің аға куратор-эдвайзері Г. Ахметалиева, дипломатиялық аударма кафедрасының доценті Г. Сүлейменова да қатысты.

Факультеттің студенті Динара Лұқпанова Мұқағалидың өмірбаяны бойынша бейнебаянда жасаса, ал Гүлжан Аманқұлова М. Мақатаевтың «Өмір», «Жарығым-ай», Бақдаулет Тұрғарев «Шеше, сен бақыттысың!», Ардақ Бақытова «Бақыт деген...», Айтас Бересов «Ғашықтың» өлеңдерін жатқа оқыды. Мөлдір Хасанова мен Жанерке Шауқбай ақын ақынға өздерінің арнау өлеңдерін оқыды. Кешті филология факультетінің 3 курс студенттері Шарбат

Салихова мен Мөлдір Хасанова «Мен деп ойла» атты өлеңімен аяқтады. Иә, жастар сезімін жеткізерде, сағыныштың мауқын басарда, ана мен өкеге, жар мен балаға махаббатын жеткізерде, Отанын ұлықтарда бірден Мұқағалиды ойлайды. Ақын мұрасы, маржан поэзиясы – мәңгілік болашақ ұрпақтың еншісі, кастерлен, қадірлейтін қазынасы.

М. Мақатаев мұрасы – ұлттық мұраға қосылған асыл қазыналардың бірі. Оның нәзік поэзиясы жүресүйер әр жанның жүректерін ойып орын алды. Бұл Мұқағали жырларының мәңгілік екендігін көрсетеді. Ендігі жерде ақынның сыр сандығын ақтарып, оны осы мен өркендеудің ұлағаты үрдісіне лайықты пайдалану міндеті бөріміздің еншімізде қалып отыр. Осылайша, проза мен поэзия, әдебиет пен мәдениет қасиетті білім ордасында асқақтап отыр.

Халықаралық қатынастар факультеті

ШЕБЕРЛІК СЫНЫБЫ ■

ТАҢБАЛАР ТАРИХЫНЫҢ СЫРЫ

Байырғы көшпелілердің этносимволикасын сараптау арқылы студенттердің өз тарихына қызығушылығын арттыру мақсатында тарих, археология және этнология факультетінде Қазақстан Республикасы рәміздерінің 20 жылдығын аясына «Таңбалар тарихының сыры» атты шеберлік сынып өтті.

Отанды сүюге, құрметтеуге патриоттық сезімдерін ояту мақсатында т.ғ.к., доцент Т.Е. Қартаванның жетекшілігімен І курс магистранттары өткізген тәжірибе алмасуда тарихи таңбалардың сыры айтылды. Қазақ халқының тарихында таңбалардың алатын орны зор болды, таңба – қазақты құраған тайпалардың өзіндік белгісін білдіретін ерекше белгісі ретінде рәміз қызметін атқарған. Түркі, моңғол халықтарында таңба мал иелігін білдіретін белгі, хан жарлығын растайтын мөр ретінде саналған. Ерекше сабақта қызақты құраған ру-тайпалардың таңбалар жүйесі кестеге түсіріліп, әрқайсысының қолданыстық мәні айтылды. Қазақ таңбаларындағы күн, ай, босаға, балта, балға, мөсе, шөміш, тарак, тостаған, әліп, көсеу, аша, садақ т.б. таңбалардың этносимволикасы сараланды. Шеберлік сыныпта, сондай-ақ ұрандардың қолданысы

аясы, тарихи дәуірлерден келіп жеткен ұрандардың мәніне назар аударылды. Студенттерге «Жеті ата» сыры неде? «Нокта аға» статусын қандай рулар иеленген?, «Бөрілі байрақ туралы не білеміз?» деген сұрақтар анимациялық сурет-сызбалар арқылы көрсетілді. Сонымен бірге тәуелсіз Қазақстан елтаңбасының қалыптасу тарихы баяндалып, байырғы ерте түркілер заманынан бастап тарихи дәуірлерде қолданыста болған бөрілі байрақ, жалаулы найза, тарихи тулар, оулеттік мөрлер, XIX ғасырдағы облыстық гербтер, XX ғасырдағы рәміздер тарихы таныстырылды. Таңбалар сырын жетік білу, орине тарихшылар үшін ғана емес, әр азамат үшін зор маңызға ие.

Гүлбала КЕНШТАЙҚЫЗЫ,
тарих, археология және этнология
факультетінің
І курс магистранты